

Ασκληπιείο Κω

853 00

36.8756656, 27.257158490503

Το Ασκληπιείο, κτισμένο στις πλαγιές ενός χαμηλού λόφου, κατάφυτου με δένδρα και με θαυμάσια θέα προς τη θάλασσα και τα μικρασιατικά παράλια, ήταν ήδη από την αρχαιότητα το πιο φημισμένο μνημείο της Κω.

Βρισκόταν κοντά στην αρχαία πόλη και ήταν γεμάτο με θαυμαστά αναθήματα, έργα φημισμένων καλλιτεχνών, όπως πολύ παραστατικά μάς περιγράφουν ο Κώος ποιητής Ηρώνδας τον 3ο αι. π.Χ. και ο Στράβωνας, λίγο αργότερα (14.2.19).

Σε αντίθεση με το ιερό του Ασκληπιού στην Επίδαυρο, στο Ασκληπιείο της Κω αναπτύχθηκε ιδιαίτερα η επιστημονική ιατρική, χάρη και στη σχολή που είχε ιδρύσει στο νησί ο Ιπποκράτης, ένας από τους σημαντικότερους εκπροσώπους της ιατρικής επιστήμης στην αρχαιότητα.

Η πρωιμότερη χρήση του χώρου ανάγεται στη μυκηναϊκή και στη γεωμετρική εποχή, όπως υποδεικνύουν ευρήματα που προέρχονται κυρίως από τάφους. Στους επόμενους αιώνες στην περιοχή υπήρχε λατρεία του θεραπευτή δαίμονα Παιήονα, και του Απόλλωνα, πατέρα του Ασκληπιού. Ο Απόλλωνας, μάλιστα, έφερε την επωνυμία Κυπαρίσσιος, επειδή ήταν κύριος του ιερού άλσους των κυπαρισσιών, που περιέβαλλε το τέμενος και προστατευόταν με ιερό νόμο.

Στο χώρο λατρεύονταν και άλλοι θεοί των Κώνων, όπως ο Ζευς Ικέσιος, ο Ζευς Πατρώς, ο Ζευς Μηχανεύς, η Αθηνά Φατρία, ο Απόλλων Κάρνειος και οι Μοίρες, ενώ τον 4ο αι. π.Χ., εποχή ίδρυσης της πόλης Κω, εντάχθηκε και η λατρεία του Ασκληπιού, που αναδείχθηκε σε μία από τις σημαντικότερες δημόσιες λατρείες της Κω κατά τον 3ο και 2ο αι. π.Χ. Τότε το ιερό σχεδιάσθηκε και αναπτύχθηκε ως ενιαίο συγκρότημα κτηρίων με σκοπό την προώθηση της λατρείας του Ασκληπιού και σταδιακά επεκτάθηκε σε τρία άνδρα. Το κέντρο της λατρείας αρχικά αποτελούσε ένας βωμός των μέσων του 4ου αι. π.Χ., στο μεσαίο άνδρα. Στις αρχές του 3ου αι. π.Χ. διαμορφώθηκε η στοά του κατώτερου ανδρήρου, οικοδομήθηκε ένας ιωνικός ναΐσκος αφιερωμένος στον Ασκληπιό και ένα άβατο για την εγκοίμηση των πιστών στο μεσαίο άνδρα, ενώ δημιουργήθηκε και ένα ψηλότερο, τρίτο άνδρα. Το ιερό γνώρισε μεγάλη ακμή στους ελληνοιστικούς και ρωμαϊκούς χρόνους και απέκτησε πανελλήνια φήμη, ιδιαίτερα μετά το 242 π.Χ., έτος κατά το οποίο οι Κώοι εξασφάλισαν την αναγνώριση της ασυλίας, δηλαδή της προστασίας του ιερού από πολεμικές ή άλλες εχθρικές ενέργειες, και καθιέρωσαν τα Μεγάλα Ασκληπιεία, πεντετηρική εορτή, κατά την οποία διεξάγονταν μουσικοί και γυμνικοί αγώνες, στους οποίους συμμετείχαν όλες οι ελληνικές πόλεις. Στην Κω, όπως και στα υπόλοιπα Ασκληπιεία, αρχικά ακολουθήθηκε η παραδοσιακή θεραπεία, που βασιζόταν στη θαυματουργή επέμβαση του θεού, ο οποίος εμφανιζόταν στα όνειρα των ασθενών και υποδείκνυε τη θεραπεία τους κατά την εγκοίμησή τους σε ειδικό χώρο του ιερού. Αυτή η πρακτική τηρήθηκε τουλάχιστον κατά την ελληνοιστική εποχή, ενώ αργότερα φαίνεται πως υπήρχαν επαγγελματίες γιατροί, που θεράπευαν τους πιστούς χρησιμοποιώντας περισσότερο επιστημονικές μεθόδους.

Στις αρχές του 2ου αι. π.Χ. το Ασκληπιείο τέθηκε υπό την προστασία του βασιλιά Ευμένη Β΄ της Περγάμου και τότε απέκτησε τη σημερινή του μνημειακή όψη. Κατασκευάστηκε μία μεγαλύτερη, επιβλητική κεντρική κλίμακα, που οδηγούσε στο ανώτερο άνδρηρο, στο κέντρο του οποίου οικοδομήθηκε μεγάλος δωρικός ναός αφιερωμένος στον Ασκληπιό, αντίγραφο του ναού της Επιδαύρου. Την ίδια περίοδο οικοδομήθηκαν στις τρεις πλευρές του ανδρήρου δωρικές στοές με δωμάτια για τους ασθενείς, σε αντικατάσταση των παλαιότερων ξύλινων στοών, ανακατασκευάστηκε ο παλαιός βωμός του Ασκληπιού στο μεσαίο άνδρηρο, στα πρότυπα του βωμού του Διός της Περγάμου, ενώ στο χαμηλότερο άνδρηρο δημιουργήθηκε και η μνημειακή είσοδος-πρότυλο στο ιερό. Τον 1ο αι. μ.Χ. οικοδομήθηκαν οι τουαλέτες, οι λεγόμενες βεσπασιανές, ένα μεγάλο συγκρότημα θερμών, ο ναΐσκος αφιερωμένος στον Ασκληπιό, στην Υγεία και στην Ηπιόνη, και μία βιβλιοθήκη. Οι θέρμες και η παροχή του νερού ήταν δωρεά του διάσημου Κώου γιατρού Γάιου Στερτίνιου Ξενοφώντα, ο οποίος ζούσε στη Ρώμη και ήταν προσωπικός ιατρός των αυτοκρατόρων Τιβέριου, Κλαύδιου και Νέρωνα, ενώ δικές του δωρεές ήταν και ο ναΐσκος και η βιβλιοθήκη. Την εποχή των Αντωνίων, το 2ο αι. μ.Χ. κτίστηκε ο κορινθιακός ναός του Απόλλωνα, ενώ τον 3ο αι. μ.Χ. προστέθηκαν θέρμες στην ανατολική πλευρά του χαμηλότερου ανδρήρου. Ο χώρος εξακολούθησε να λειτουργεί μέχρι την ύστερη αρχαιότητα, όπως υποδεικνύει ένας θησαυρός νομισμάτων του 4ου αι. μ.Χ. και εγκαταλείφθηκε μετά τους σεισμούς που έγιναν το 469 και το 554 μ.Χ.

Στα παλαιοχριστιανικά χρόνια, επάνω στον περίπτερο αρχαίο ναό θεμελιώθηκε η εκκλησία της Παναγίας Τάρσου, μετόχι του μοναστηριού της Πάτμου, από την οποία σώζεται μόνο ένα κιονόκρανο που χρησίμευε ως Αγία Τράπεζα. Η ονομασία Τάρσου πιστεύεται ότι ήταν παραφθορά των λέξεων «του άλσους», που αναφέρονται στο άλσος των κυπαρισσιών, στο οποίο αρχικά λατρευόταν ο Απόλλωνας Κυπαρίσσιος. Αργότερα, οι ιππότες του Τάγματος του Αγίου Ιωάννου της Ιερουσαλήμ χρησιμοποίησαν αρχιτεκτονικά μέλη του ιερού ως οικοδομικό υλικό για την κατασκευή του μεσαιωνικού κάστρου.

Οι έρευνες για τον εντοπισμό του Ασκληπιείου ξεκίνησαν ήδη από τα τέλη του 19ου αιώνα. Το ιερό αποκαλύφθηκε στις αρχές του 20ού αιώνα, την περίοδο 1901-1905, από το Γερμανό αρχαιολόγο R. Herzog ύστερα από υπόδειξη του Κώου ιστοριοδίφη Ιάκωβου Ζαρράφτη. Η πληθώρα των αρχιτεκτονικών μελών και των επιγραφών καθώς και η γειτνίαση με την πηγή της Βούρινας και του Κοκκινόνερου, που τροφοδοτούσαν το ιερό με νερό απαραίτητο για τη θεραπεία των ασθενών, οδήγησαν στην επιλογή της θέσης για τη διεξαγωγή της ανασκαφικής έρευνας. Στη δεκαετία του 1930 πραγματοποίησαν ανασκαφές στο χώρο Ιταλοί αρχαιολόγοι, οι οποίοι και αναστήλωσαν τα μνημεία, δίνοντας στο ιερό τη σημερινή του μορφή.

Ο χώρος του Ασκληπιείου είναι διαμορφωμένος σε τρία συνεχόμενα άνδρηρα, που συνδέονται μεταξύ τους με μνημειακές επιβλητικές κλίμακες. Η πρόσβαση στο ιερό γινόταν από μια εντυπωσιακή κλίμακα μέσω ενός μεγάλου τετράστυλου προπύλου, το οποίο οδηγούσε στο κατώτερο άνδρηρο, ένα είδος αυλής ή πλατείας, που ήταν ο χώρος της θεραπείας των ασθενών. Το άνδρηρο πλαισιωνόταν στη βόρεια, δυτική και ανατολική πλευρά από δωρική στοά σε σχήμα Π, ελληνιστικής εποχής (3ου αι. π.Χ.), από την οποία σήμερα είναι ορατά μόνο τα θεμέλια. Στο πίσω μέρος της ανοίγονταν δωμάτια και βοηθητικοί χώροι για τους προσκυνητές και τους ασθενείς. Η νότια πλευρά του ανδρήρου ορίζεται από τον αναλημματικό τοίχο που συγκρατεί το δεύτερο άνδρηρο. Στον τοίχο αυτό δημιουργήθηκαν κατά τους ρωμαϊκούς χρόνους κόγχες, όπου είχαν τοποθετηθεί αγάλματα, κρήνες με ιαματικά νερά και δεξαμενές νερού, μία από τις οποίες περιλαμβάνει μέχρι και σήμερα πηγή και δεξαμενή. Από αυτές τις κρήνες γινόταν η τροφοδοσία του ιερού με νερό, που ερχόταν από δύο πηγές, το Κοκκινόνερο, στα νοτιοδυτικά του Ασκληπιείου, με το σιδηρούχο νερό, και τη Βούρινα, στα νοτιοανατολικά, η οποία μέχρι σήμερα τροφοδοτεί την πόλη. Νερό πρέπει να κυλούσε και στα μαρμάρινα ρείθρα κατά μήκος των στοών, προσδίδοντας στο χώρο της αίσθηση δροσιάς. Ο τοίχος

διακόπτεται από την κλίμακα ανόδου στο μεσαίο άνδηρο. Δυτικά της σώζεται κόγχη με ναόσχημη πρόσοψη, όπου υπάρχει ενεπίγραφη βάση αγάλματος, ίσως του Νέρωνα, το οποίο είχε αναθέσει στο ιερό ο διάσημος Κώος γιατρός Γάιος Στερτίνιος Ξενοφώντας. Στα άκρα του αναλημματικού τοίχου σχηματίζονταν δύο πλατιές δίοδοι στο κατώτερο άνδηρο, καθώς τα πλευρικά άκρα της στοάς δεν έφθαναν μέχρι τον τοίχο. Στο δυτικό άκρο της στοάς σώζονται τουαλέτες, οι λεγόμενες βεσπασιανές, που χρονολογούνται στον 1ο αι. μ.Χ., ενώ στα ανατολικά της στοάς αποκαλύφθηκε ένα συγκρότημα ρωμαϊκών θερμών του 3ου αι. μ.Χ., που αποτελείται από τρεις αίθουσες με αψίδες στις στενές πλευρές, για τα ψυχρά και τα θερμά λουτρά, όπου σώζονται υπολείμματα τοιχογραφιών και ψηφιδωτών δαπέδων.

Στο μεσαίο άνδηρο βρίσκονται τα κτίσματα που εξυπηρετούσαν κυρίως τις λατρευτικές ανάγκες του ιερού, τοποθετημένα στο χώρο με χαλαρή και ελεύθερη διάταξη. Κεντρική θέση κατέχουν τα λείψανα του μεγάλου βωμού του Ασκληπιού, ο οποίος κατασκευάσθηκε αρχικά στα μέσα του 4ου αι. π.Χ. και αποτελεί το παλαιότερο κτίσμα του ιερού. Ο γλυπτός του διάκοσμος, από τον οποίο δεν σώζεται σχεδόν τίποτα, θεωρείται ότι ήταν έργο των γιων του Πραξιτέλη. Δυτικά του βωμού βρίσκεται ένας ιωνικός ναός δίστυλος εν παραστάσι (στην πρόσοψη στοά από δύο κίονες ανάμεσα σε παραστάδες), αφιερωμένος στον Ασκληπιό, του 3ου αι. π.Χ. Σώζεται η βάση του λατρευτικού αγάλματος καθώς και λάκκος στο δάπεδο του σηκού, που έχει ερμηνευθεί σύμφωνα με επιγραφικές μαρτυρίες με το θησαυρό του ναού, το μέρος δηλαδή όπου φυλάσσονταν τα χρήματα και τα ιερά σκεύη του ιερού. Νότια του ναού είναι κτισμένο διμερές οικοδόμημα με δωρικό τετράστυλο πρόδομο, που θεωρείται κατοικία των ιερέων ή «άβατο», δηλαδή το μέρος όπου κατακλίνονταν οι ασθενείς περιμένοντας τη θεραπεία του θεού. Ανατολικότερα σώζεται μια ημικυκλική εξέδρα για τοποθέτηση αγαλμάτων, μία κρήνη και ένας ρωμαϊκός περίπτερος ναός του 2ου αι. μ.Χ., κορινθιακού ρυθμού, αφιερωμένος πιθανώς στον Απόλλωνα, πατέρα του Ασκληπιού και παλαιότερο κάτοχο του ιερού.

Ανάμεσα στο άβατο και την εξέδρα υπάρχει η μνημειώδης κλίμακα που οδηγεί στο τρίτο, ανώτερο άνδηρο. Εδώ δέσποζε ο μεγάλος δωρικός ναός του Ασκληπιού, του 2ου αι. π.Χ., αντίγραφο του ναού της Επιδαύρου. Η είσοδος του βρισκόταν ακριβώς απέναντι από την κορυφή της κλίμακας. Στον πρόναό του κατά τους πρώτους χριστιανικούς χρόνους κτίσθηκε εκκλησία με το όνομα Παναγία Τάρσου, από την οποία σώζεται σήμερα μόνο ένα κιονόκρανο που χρησίμευε ως Αγία Τράπεζα. Το άνδηρο κλείνει νότια, δυτικά και ανατολικά μία δωρική στοά σε σχήμα Π, που χρονολογείται στο 2ο αι. π.Χ. και διέθετε δωμάτια στο πίσω μέρος για τους προσκυνητές και τους ασθενείς.

Δ. Μποσνάκης, Αρχαιολόγος

Ε. Σκέρλου, Αρχαιολόγος

Περίληψη

Σκοπός: Διασκέδαση	Τύπος: Αρχαιολογικός χώρος	Χώρα: Greece
Πόλη: Κως		

Στοιχεία Agent

marketing@greekmap.eu – Agent

Greek Map